

A ROMÁN ÁLLAMPOLITIKA HAGYOMÁNYAIRÓL

I.

Az alábbiakban dr. Moldován Gergelynek "A románság" című könyvéből (Nagybecskerek, Pleitz Fer. Pál könyvnyomdája, 1895) talál az olvasó válogatást. A szerzőről a szerkesztő nem tud mást, mint amit az könyvében magáról elárul: Moldvából származó görög katolikus román, kolozsvári egyetemi tanár, aki lojális a magyar állammal szemben. Írásai nem csupán kortörténeti vonatkozásban érdekesek (vagyis: hogyan látta egy ilyen ember a múlt század végén korát s annak problémáit), hanem talán mindenekelőtt azért, mert fényt derít arra, hogy milyen hagyományokból táplálkozik a románok magyarokhoz való viszonya, valamint a román állam bel- és részben külpolitikája.

Egy hazáját (a magyar államot) és népét (a román népet) szerető gondolkodó megnyilatkozásai ezek, mint ez az olvasó számára minden bizonnyal evidencia lesz. Lesznek ugyan ma is, akik - mint korábban politikai ellenlábasai - renegátnak mondják majd, amin csodálkoznunk nem is lehet. Hiszen igen sokan vannak napjainkban is, akik a tömeggyilkos Axente Severi nemzeti hősnak kiáltják ki, márpedig ilyenek nevezték őt hajdanán is nemzetárulónak. (Vö. id. mű I. kötet, 547. o.)

Persze írása nem szentírás. Lojalitásának mértéke, viszonylagos konzervativizmusa, királyhűsége mai szemmel talán vitatható, de becsületessége, egyenes szókimondásának ténye - meggyőződésünk szerint - nem. Vitatható az a felfogása is, mely szerint egyetlen államnak sincs joga beleszólni a másik belső dolgaiba, bánjon bármiként is az nemzetiségeivel (lévén a nemzetiségi kérdés belügy). Azóta ugyanis néhány tapasztalattal gazdagabbak lettünk (lásd például Hitler Németországát), és ma már az az álláspont, mely szerint bármely ország hatalmi rendszere azt csinálhat alattvalóival, amit neki tetszik, nyilvánvalóan embertelen, még ha a nemzetközi jog ennek a következtetéseit le nem is vonta. (Próbáljon csak valaki kívülről bár egy megjegyzést tenni a romániai nemzetiségek helyzetére, az rögtön beavatkozásnak, imperialista törekvés megnyilvánulásának, ha nem éppen fasizmusnak minősül. Belülről véleményt nyilvánítani pedig csak e szamizdathoz hasonló illegális módokon "lehetséges".)

Ha csak egyik-másik írását vennénk figyelembe, a szerző elfogultnak is tűnhetne, mégpedig pozitív értelemben a magyarok iránt. Ugyanis amikor a magyarokat ért (kívülről, az

akkori Romániából eredő) véres szájú rágalmakat visszautasítja, akkor egyoldalúan szinte csupán jót mond róluk. Amikor viszont a magyar értelmiséghez, a magyar vezető réteghez szól, akkor kertelés és udvariaskodás nélkül kimondja mindazt a rosszat, amit (jogosan) róluk gondol. Ez nem valamiféle köpenyeforgatásból, még csak nem is a vélemény kettősségéből ered, hanem a kiindulási pont különbözőségéből. Magyar állampolgárságából kiindulva, a rágalmazók illetéktelenségét vallva, visszaveri ugyanis az alaptalan vádat, bebizonyítva ugyanakkor azt is, hogy éppen az kiált tolvajt, aki maga lop. Román - tehát nemzetiségi - voltából kiindulva viszont számon kéri a jogokat és az emberséget, tudva azt, hogy erre a magyar állam keretében alkotmányos és törvényes lehetősége van.

Felvetődhet a gyanú, hogy e vonatkozásban valóban valamiféle elfogultság dolgozik benne, hiszen a magyar alkotmány eredendően *nemesi* volt. Nem szabad viszont elfelejteni, hogy ez az alkotmány valóban magában hordta a szabadság szellemét - még ha ennek évszázadokon át kizárólag a nemesek számára volt is érvénye. Ezt a szabadságot terjesztette ki 1848 *minden állampolgárra*, a kiegyezés pedig, ha kompromisszumokkal is, ezt a szellemet követte. E szabadságnak legékesebben szóló bizonyítéka maga az a tény, hogy a románság létrehozhatta a maga kulturális és érdekvédelmi szervezeteit, sőt sajtójában nyíltan támadhatta az ország berendezkedését és annak vezető nemzetét. (Romániában - egész történelme során - ehhez hasonlító alkotmányosság csak a két világháború között volt.) A megkülönböztetés léte és gyakorlata nem az alkotmány szelleméből származott.

A szerző lojalitása lényegében a magyar nemzeti állam elismerésén alapszik, de nem keveri azt össze az államnemzet fogalmával, mint teszi azt Ceaușescu, akinek nyíltan megfogalmazott célja az egységes és homogén "szocialista" román nemzet kialakítása.

A hazaszeretet Moldován számára épp ezt a lojalitást, a cselekvő lojalitást jelenti. Ezt jelenti Lăncrănján és a Lăncrănján -félék számára is, de az ő esetükben a lojalitás fogalma nem az ország gazdagításához, szellemi és anyagi gyarapításához kapcsolódik mindenekelőtt, hanem az "eszméhez", az "ideálhoz" (I. Lăncrănján: *Cuvînt despre Transilvania*, Ed. sport-turism, București, 1982), ami lényegét tekintve egy az egyben egyezik azzal a dákoromán ideállal, amit Papiu-Ilarian fogalmazott meg 1860-ban, s amit az olvasó a továbbiakban részletesen kifejtve megtalál.

A Moldován Gergely hazaszeretete azonban nagyon is összeegyeztethető a bíráltnivalók őszinte megfogalmazásával, ami a mai Romániában egyáltalán nincs így (de a tegnapiiban se nagyon volt). A bírálat, sőt az önostorozás szelleme különösen a legújabb kori magyar kultúrának szerves tartozéka (lásd például Adyt, vagy napjainkban Ottlik Géza: *Iskola a határon* című könyvét, de a lista igen hosszú lehetne. Ide tartozik Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig*-ja is, mely igen érzékletes képe a magyar iskolákban dívó szeretetlenségnek, amit Moldován is felemlít, mint egyik tényezőjét a román ifjak magyarságtól való eltávolodásának, hiszen ez a ridegség, ha semmi nemzetiségi éle nem lenne is, a nemzetiségi gyermek számára ilyen színezetet nyer), s amit a magyarság ellenségei bőségesen ki is használtak és ki is használnak ellene. Az önkritikus szellem - mely e sorok írója szerint az európaiságnak és kultúráltságnak egyik ismérve - lám így ad fegyvert az öndicsőítők kezébe.

Moldován Gergely szemléletét a legnemesebb demokratizmus szelleme hatja át, ami egyrészt a magyar (az európai) demokratikus gondolkodás értelmi és érzelmi asszimilációjából ered, de abból a tényből is, hogy ő Erdélyben nevelkedett román. Az erdélyi románságot pedig (lévén hasonló származású, a román nemességet ugyanis a magyarság asszimilálta) a demokratizmus jellemezte, mint ezt a szerző maga is megállapítja, szembeállítva a rendi magyar társadalom szellemével. (Ez a demokratizmus természetesen nem vonatkozott a romániai társadalomra.)

Az alábbi írások szerzőjének éleslátását bizonyítja, hogy szinte próféciáknak bizonyuló megállapításai vannak. Megjósolja például, hogy a bukaresti Kultúr-Liga, ha ezen az úton halad, eljut a gyilkosságokig. A Maniu-gárdisták, de mindenekelőtt a vasgárdisták, melyek e liga örökösének joggal nevezhetők, valóban megtették ezt. Előre látta azt is, hogy a magyarságnak - főleg egy háború esetén - szembe kell néznie a dákoromán ideállal, és amennyiben nem tud helyes és következetes nemzetiségi politikát kidolgozni - és nem tudott - , ez katasztrófa lesz számára. (Lásd "Politikai szédelgés" című írását, id. mű I. kötet, 99. o.)

Tévedett viszont abban, hogy a dákoromán ideálra alapozott "politikai szédelgés" a románság vesztét okozhatja (abban azonban nem tévedett, hogy a népen üt vissza - lásd a mai állapotokat). Abban is tévedett, hogy a művelt Európa megvédi majd a magyarságot a hazudozások, a rágalmak, az agresszió és a megcsonkítás ellen. Ebben aztán különösen tévedett.

II.

Ami a mai román állapotoknak a hagyományokból való levezethetősége kérdéséről, a szerkesztő a múltbeli véleményeknek és viszonyoknak a maiakkal való egybevetését ajánlja az olvasónak. Nézete szerint ezek a következőképpen csoportosíthatók:

1. A nemzeti ideál hagyománya. A Papiu-Ilarian által kidolgozott dákoromán ideál sarkalatos pontját képezi a mai romániai helyzet megértésének, lévén ez a gerinc, mely a többi vonatkozást - ha csak látszatra is - összetartja (az ideologikum szférájában mindenképpen).

Papiu Ilarian ezt az ideált a germán, a szláv és a magyar ideállal (ez utóbbinak az említett szerző által leírt formájában való létezéséről a szerkesztő nem tud, de ez tulajdonítható történelmi ismeretei hiányosságainak is) egy sorban helyezi el (velük szembeállítva), amelyek mind hódító, területszerző törekvéseket tartalmaznak, tehát imperialistáknak nevezhetők. Már maga ez a tény is elárulja a román ideál valódi mibenlétét. Ideológiai alapjai egy nagyon természetes igényre épülnek: arra, mely azt kívánja, hogy minden azonos nyelvet beszélő ember egy országban éljen, melyben az ő nyelvük legyen az állam hivatalos nyelve. A problematikusság csak akkor válik világossá, ha tekintetbe vesszük az e területeken élő más etnikumokat is, amelyeknek érdekeit ez az elmélet - és a megvalósítására irányuló gyakorlat *mindmáig* - a legcsekélyebb mértékben sem veszi figyelembe. Ehhez csak a ráadás az a tény, hogy például Erdélyben és a Partiumban, de még a Bánságban is (vagyis a Magyarországtól elcsatolt területeken) a magyarság számos helyen túlnyomó többségben élt (és él ma is a Székelyföldön, de a határ menti vidékek falvaiban is), ezek elcsatolását tehát demográfiai alapon indokolni nem lehet. Ezt a szépséghibát kellett kozmetikázni román betelepítésekkel, ami számos, szinte színmagyar városban már sikerült is. Az sem véletlen, hogy az "ösi román föld" szóvirágot elsősorban Erdély vidékeire és Dobrudzsára szokás alkalmazni a hivatalos és félhivatalos megfogalmazásokban.

Az utólagos demográfiai igazolást szolgálja (persze nem csak azt) az - elsősorban az iskolarendszerre alapozó - elrománosítási politika is, mely eddig inkább csak a vegyes lakosságú falvakban járt valamelyes sikerrel. A románosítás eszközeként szolgál a magyarság többi részétől való majdnem teljes kulturális elszigetelés tendenciája is (ennek megnyilvánulási formája például a kiutazások megnehezítése, a könyv- és folyóirat-behozatal nevelésesen csekély volta, valamint a határszélen a magyar televízió elleni időközönként

fellángoló - nem publikált - propaganda-kampány), amire példát a románokkal szemben a “több évszázados magyar elnyomás” idején nem találunk.

A románságnak az Osztrák- Magyar Monarchiában voltak érdekvédelmi szervei. A magyarságnak - és a többi nemzetiségnek - a mai Romániában nincsenek. (A nemzetiségi dolgozók tanácsai már megalakulásukkor sem voltak azok, lévén, hogy - a számukra - megfogalmazott céljuk nem az érdekvédelem, szerepük csupán “konzultatív”.) A Magyar Népi Szövetséget - mely ezt a funkciót betölthette volna - 1949-ben feloszlatták, vezetőjét, Kurkó Gyárfást tizenhárom évi magánzárkával (és ki tudja még mivel) a tébolyba kergették.

A román ideál tehát (melyről, részletesen ki nem fejtve, miben is áll az, ma is írnak - lásd Lăncrăjan már említett könyvét) nem a román nép felszabadítását célozta, vagy célozza, mert az megtűrné másajkú népek Románián belüli szabadságát is, hanem csak a területszerzést, illetve a jelenben: a szerzett területek megtartását. Ezért lesznek idegesek a román hatalom átokfutói, ha valaki azokat a korabeli véleményeket idézi, melyek szerint Erdély Romániához csatolása imperialista törekvések megvalósulása volt.

2. A dákoromán kontinuitásnak mint ideológiai funkciót betöltő elméletnek a hagyománya. Mivel a román ideált demográfiailag megindokolni nem lehetett (különösen, hogy eredetileg a Tiszáig igényelték Magyarország területeit. A románok e területeket is kérték az első világháború után, az antant-hatalmak viszont ezt már sokallották. Feltételezhetően azonban ebben sem a méltányosság szempontjai vezették őket.), márpedig minden törekvéshez elfogadható indoklás szükségeltetik, kapva kaptak ezért a románok folytonosságának áltudományos elméletén. Hogy ez az elmélet nem áll, azt a nem szakember számára az a tény sugallja, hogy Romániában ez ma nem tudományos, hanem *politikai kérdés*, munkahelyi (kötelező) politikai körök (kötelezően) megtárgyalandó anyaga, és a haza ellenségének minősül, aki vele kapcsolatban kétségeinek enged kifejezést. A szerkesztő tanúja volt egy olyan elszólásnak, mely szerint “nekünk be *kell* bizonyítanunk” ezen elmélet érvényességét.

(A helyzet érzékeltetésére egy abszurd példa: Ismeretes, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban török vendégmunkások tömegei dolgoznak. Mondjuk ezek letelepedve - és honosulva, de nyelvüket megtartva -, ott mind nagyobb számban élnek, majd néhány évszázad múltán a török kormány igényt tart az N.Sz.K. egyes területeire, arra hivatkozva, hogy azok ősi török területek voltak. A példa képtelenség, mert a két ország távol esik egymástól, és a jelenre vonatkozólag igen pontos adataink vannak, melyek remélhetőleg a jövőben sem enyésznek el, de két szomszédos állam esetében, olyan korra vonatkoztatva, melyekről kétségtelen értesüléseink alig vannak, szabad tér nyílik a legképtelenebb spekulációkra.)

3. A történelemferdítés hagyománya. Ezt a hagyományt s az ez után említendő kettőt a saját múlttal szembeni elégedetlenség, s a magyar múlttal és kultúrérettel szembeni kisebbségi komplexus táplálja. Így válik Erdély - egész történelmére értve! - román fejedelemséggé, vagy lesz Hunyadi János - román származásából kiindulva - a románság vezetőjévé, s törökverései a románság dicsőségévé. De újból utalhatunk a dákoromán elméletre is, hiszen Burebista és Decebál ma már a románság nemzeti hősei.

A más múltjának eltulajdonításán kívül a ferdítésekben a felnagyítások és az elhallgatások mechanizmusa is munkál. Ami a dicsőséges múlt egyértelmű összképét megzavarhatná, arról szó sem esik. A más szemléletű román történészek munkáit is elhallgatják, műveiket ki nem adják. A román történelemtudomány nem mer szembenézni a valósággal abból a neveléses hitből kiindulva, hogy ez kompromittáló lenne a románságra nézve. Pedig igazából csak a jelen kompromittálhat.

Ez a szellem oly mély gyökereket eresztett, hogy talán csak egy szellemi földrengés tudna már változtatni a helyzeten. Az a tény, hogy az államhatalom is ezt az irányzatot támogatja, még kérdésesebbé teszi e zsákutcából való kijutás lehetőségeit.

4. A magyar történelem lekicsinylésének és befekettítésének hagyománya. Ma a román sajtóban ezzel a témakörrel kapcsolatban ugyanazokat a kijelentéseket olvashatjuk - kiegészítve -, mint amiket az itt bemutatott múlt századi szövegekben találunk. Az olvasó ilyen mai szöveget megismerhetett az ELLENPONTOK 3. számában is, mely a Lăncrănján - könyvet mutatja be.

A romániai magyar gyermek, ha valamit megismerhet saját etnikumának történelméből, az a negatívumok (és melyik nemzet történelme áll csupa pozitívumból?) felnagyított és önkényesen megtoldott képe. Mindazt, ami pozitívum volt, vagy egyáltalán *esemény* volt, arról a Romániában kiadott könyvek és tankönyvek mélyen hallgatnak. Az eljárás logikája: a saját történelem ismeretének hiánya az azonosságtudat rovására munkál, a gyenge azonosságtudattal rendelkező ember pedig könnyebben megválízik nemzetiségétől.

5. A román és a magyar múltat összehasonlító gyakorlat hagyománya. A jelenben a helyzet lényegében ugyanaz, mint amit Moldován Gergely írásaiból megismerünk. Egy barbár, rabló, hódító, elnyomó nép fia csak bámulattal tekinthet a több, mint kétezer esztendő nagy román múltra, mely mindig a kultúra és az értékek megőrzésének a jegyében folyt. Szinte kedve kerekedik az embernek románná válni.

E vetélkedés nevetséges. Minden nép múltjának megvannak a fény- és árnyoldalai. Az államalapító magyarság történelmének tényei tények maradnak, bárkinek nem tetszenek is.

E gyakorlat politikai céljait nem szükséges magyarázni.

6. A tudomány ideológiai célok szolgálatába állításának hagyománya. A román tudományos akadémia múlt századi tevékenységéről találunk adalékokat a következőkben. Ma a román történészek hazafias feladata a dákoromán kontinuitás igazolása, a magyar történelemtudomány eredményeinek kétségbevonása (alkalomadtán a másokénak is), s a felnagyított román nemzeti múlt bemutatása.

7. A diákság butításának hagyománya. A sovinizmus nyílt bátorítását leszámítva ma a helyzet kétségbeesetten egyezik a múlt század végével. A történelmi vonatkozásokban való megtévesztés hagyományához azonban hozzáadódik az ország jelen helyzetével kapcsolatos átejtések gyakorlata is.

8. A közvélemény félrevezetésének hagyománya. A legszerveesebben kapcsolódik az előbbi ponthoz, és lényegét tekintve azonos vele.

9. A bizalmatlanság hagyománya. Ez talán abból a tényből ered, hogy a román nép történelme során a legkülönbözőbb idegen vagy idegen származású uraknak volt kiszolgáltatott. Mindenesetre mindmáig érvényesül az a felfogás, hogy román csak románban bízhat igazán. (Bár ma már felvetődik a kérdés: a másik nem besúgó-e?)

Ez a bizalmatlanság a nemzetiségek egészére is kiterjed. (Lásd például Lăncrănján könyvét is.) Az ideológiai tárgyak tanárainak bukaresti továbbképző tanfolyamán hangzott el néhány éve - a nyílt publikum előtt -, hogy a román állam számára veszélyt jelent a romániai magyar nemzetiség léte. Ez a felfogás valószínűleg a saját múltjuk tanulságaiból származik. Alkalmassint attól félnek, hogy a magyarság (ma nemlétező) szabadságjogaival úgy él majd vissza, mint tette azt Erdély románsága a múltban.

10. Az ideggyűlölet és különösen a magyargyűlölet hagyománya. A másajkúak és a másvallásúak mindig csak ellenségei voltak a románoknak. Ez a gondolat szinte állandóan jelen volt a közírásban (lásd akár Eminescu publicisztikáját, vagy ma Lăncrănján leplezni igyekezett gyűlölködését), de nem egyszer tettekben is megnyilvánult (mint a harmincas évek zsidómészárlásai, vagy az 1945-ös év magyargyilkolásai).

A románság problémáiért szinte mindig mások voltak a hibásak. Ez az állítás gyakran nem volt alaptalan, de akkor is kizárólagos formában jelentkezett.

Napjainkban mindenekelőtt “a külföldi tőke imperialista célzattal magasra emelt kamatlábai” okozzák Románia gazdasági nehézségeit. Ha a nemzetközi helyzet ezt megengedi, még mi, romániai magyarok is válhatunk bűnbakká egy napon. (Hátha a Lăncrănján -könyv ennek egyik bevezetője?)

A magyargyűlölet jelentkezése az 1848-as eseményekre vezethető vissza. Hogy ma ki gyűlölködő, és ki nem, embere válogatja. A rendszer szelleme viszont egyértelműen az.

11. A türelmetlenség és az ellenvélemény nem tűrésének hagyománya. Ennek is szép példáit olvashatjuk Moldován Gergely írásaiban. Aki bírál, az ellenség. Nem véletlen, hogy Caragiale, a legnagyobb román drámaíró, a román társadalom zseniális ismerője a legkülönbözőbb rágalmakkal kiüldözték az országból (Berlinben halt meg).

Ez a hagyomány is mindenekelőtt a rendszert jellemzi. Különösen élesen jelentkezik ez ma, Ceaușescu dicsőimnuszoktól visszhangzó Romániájában, ahol a szabad szakszervezetek (S.L.O.M.R.) vezetőinek egy része nyomtalanul eltűnt, ahol a zsilvölgyi sztrájk szervezői “véletlen baleset” áldozatai lettek, s amelyek karmait a határokon át is fenyegetően mereszt a más véleményű románok felé. (Talán e sorok íróját is valamilyen “baleset” éri majd egy napon.)

12. Az öndicsőítés hagyománya. A román embert ma is etetik dicsőséges múltjának és emberi-erkölcsi nagyságának maszlagával (vajon melyik nép áll csak nagyszerű emberekből?), nyilván manipulatív célokkal. Ezt ma kiegészíti a dicső jelen rendkívüliségének hozsannázása.

13. A tökéletes nemzet fogalmának hagyománya. A kritikátlanság és a kritika lehetetlenségének körülményei között az önmagukról alkotott kép szükségszerűen vezet el a tökéletes nemzet fogalmához. A múltban semmi bűn, még csak tévedés sem terheli, a jelenben pedig a világ minden országa közül Románia biztosítja a legteljesebb szabadságot minden egyén és minden nemzetiség számára. Ezt a nemzetgyalázás vádjának kockázata nélkül senki meg nem kérdőjelezheti.

14. A nagyság megszállottságának hagyománya. Ehhez már az eddigiek is elégséges példatárul szolgálnak. De ez munkál Románia nagypolitikai berzenkedéseiben is, nem pedig az igazság és méltányosság keresése. Ez utóbbiakat indítóokként csak akkor fogadhatnánk el, ha ezeket előbb érvényesítette volna *ittthon*.

15. A románságot és vezetőit dicsérő nyilatkozatok gyűjtésének hagyománya. Moldován Gergely leveleiben is találunk rá példát. Újságjaink a világsajtóból kiollózzák mindazt a jót (és csak azt), amit Romániáról és elnökéről valahol is megírnak. Ugyanez az eljárás érvényesül azokban a gyűjteményes kötetekben is, melyek a román történelmi személyiségekre és eseményekre vonatkozó külföldi szerzők nézeteit gyűjtik egybe. Ellenvéleményt nem találunk sehol. A világ ezek szerint úgy tapsolt mindig nekünk, ahogy mi tapsolunk ma elnökünknek. (Már aki tapsol.)

16. Az összrománság kérdésében elfoglalt álláspont hagyománya. Ezt nevezhetnénk a következetlenség vagy talán a gyávaság hagyományának is.

A múlt század végén Románia csakis az erdélyi románság érdekeiért szállt síkra. Ha Románia valóban a románság érdekeit védené, nem lenne szabad megfélemlenie (mint tette azt a múltban is) a besszarábiai és a macedóniai románokról sem.

Az előbbieket ma is a (szovjet) cári birodalomhoz vannak csatolva. Ennek ereje kérdésessé teszi ma is a probléma felvetésének gyakorlati hasznát (az állam számára). A macedóniai románok a múltban nem estek a terjeszkedés lehetséges (és kívánt) irányába. Ma talán megfélemleni is jó lenne róluk, hiszen a balkáni múltat emlékeztetnek.

Ebben az álláspontban következetesség csak olyan értelemben van, hogy ha nem nyilvánítanánk a besszarábiai románok sorsát a szovjet állam belügyének, még formai alapunk se lenne arra, hogy visszaverjük a romániai nemzetiségek helyzetére vonatkozó külföldi észrevételeket.

“A mi pártunk dolga, hogy hogyan intézi a romániai magyarság sorsát” - hallottam egy politikai tanfolyamon.

Jóra vagyunk bízva.

17. A hazudozás hagyománya. E pontot illetően, a fentiek után, úgy véljük, nincs okvetlenül szükség további kiegészítésekre.

III.

Az elkövetkezőkben az olvasó elé bocsátjuk Moldován Gergely írásai közül a következőket:

1. Papiu-Ilarian emlékirata
2. Nyílt levelek a bukaresti Kultúr-Liga elnökéhez
3. Magyarok, románok (A nemzetiségi ügy kritikája)

E szövegeket szinte teljes egészében közreadjuk, ahol - főleg az ismétlések elkerülése érdekében - kihagyásokat eszközöltünk, ott ezt megjelöljük. Különös hangsúlyt fektetünk a harmadik írás szó szerinti reprodukálására, nehogy az a gyanú érjen bennünket, hogy a nem szájunk íze szerint való dolgokat hagytuk ki belőle.

Az egyes szavakat általában a mai helyesírás szabályai alapján írtuk át, továbbá az “oláh” szót (lévén ma már egyértelműen negatív jelentése), ahol ennek funkciója nincs, a “román” szóval cseréltük fel. A műben szereplő román személyneveket - a kor szokásainak megfelelő magyar átírás helyett - történeti megfelelőik alakjában írtuk át.

(Tóth Károly Antal)